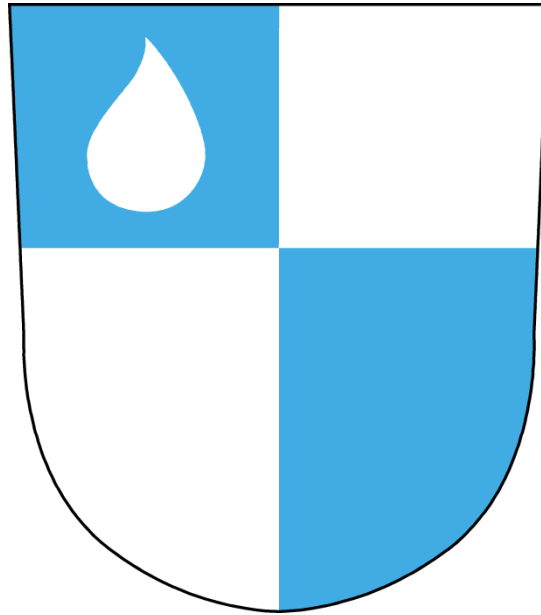

VÄIKE-MAARJA VALLA EELARVESTRAATEEGIA AASTATEKS 2016-2019

Väike-Maarja 2015

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	3
1.1. EELARVESTRAATEEGIA EESMÄRK	3
1.2. EELARVESTRAATEEGIA STRUKTUUR, EELDUSED JA LÄHTEALUSED	4
1.3. EELARVESTRAKUUURI ALLOSAD	4
1.4. PROGNOOSI EELDUSED.....	5
2. VÄLISKESKKOND	6
2.1. MAAILMAMAJANDUS.....	6
2.2. EESTI MAKROMAJANDUS	6
3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIK ARENG	9
4. PÕHITEGEVUSE EELARVE.....	12
4.1. PÕHITEGEVUSE TULUD.....	12
4.2. PÕHITEGEVUSE KULUD	14
4.3. PÕHITEGEVUSE TULEM	16
5. INVESTEERIMISTEGEVUS.....	17
6. EELARVE TULEM	20
7. LAENUD.....	20
8. LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS.....	21
9. NETOVÕLAKOORMUS	21
10. KOKKUVÕTE.....	23
VÄIKE-MAARJA VALLA EELARVESTRAATEEGIA ARVESTUSTABEL	24

1. SISSEJUHATUS

1.1. EELARVESTRAATEEGIA EESMÄRK

Väike-Maarja valla juhtimise lähtealuseks on 2015. aastal korrigeeritud valla arengukava koos tegevuskava ja eelarvestrateegiaga. Arengukava on alus vallaeelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid, finantspaindlikkus ning jätkusuutlik investeerimisvõime. Väike-Maarja valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ja jätkusuutlikkus ning finantsiline iseseisvus.

Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude parem planeerimine. Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFS) § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37² alusel.

Eelarvestrateegia koostatakse vähemalt 4 eelseisvaks eelarveaastaks, mida igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest korrigeeritakse.

Põhilisteks valla finantsolukorda iseloomustavateks näitajateks on eelarvestrateegias põhitegevuse tulem, investeerimistegevuse osakaal ja netovõlakoormus. Nimetatud näitajate abil saab ülevaate valla omafinantseerimisvõimekusest ja uute laenukohustuste võtmise vajadustest ning võimalustest.

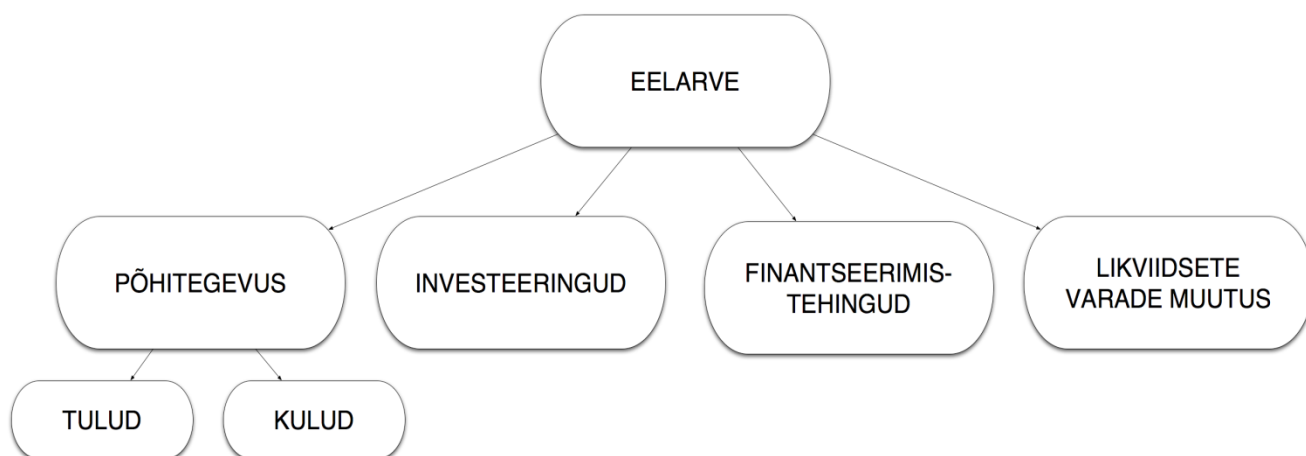
Eelarvestrateegia perioodi tegevuste planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- Positiivne eelarve tulem;
- Investeeringute püsivalt kõrge osakaal kogukuludest;
- Võlakoormuse võimalikult madal tase;
- Erinevate toetusrahade kaasamine vajalike investeeringute teostamiseks.

Nimetatud eesmärkide poole pürgimisel tuleb arvestada reaalse ümbritseva majanduskeskkonnaga.

1.2. EELARVESTRAATEEGIA STRUKTUUR, EELDUSED JA LÄHTEALUSED

Eelarvestrateegia koostamisel on aluseks võetud *joonisel 1* toodud eelarve struktuur.

Joonis 1: Eelarve struktuur

1.3. EELARVESTRAUKTUURI ALLOSAD

EELARVE TULEM (ÜLEJÄÄK / DEFITSIT)	PÕHITEGEVUS- TULEM (oma- finantseerimise võimekus)	PÕHITEGEVUSE TULUDE EELARVEOSA * Maksutulud (+) * Tulud kaupade ja teenuste müügist (+) * Saadavad toetused jooksvateks kuludeks (+) * Muud tegevustulud (+)
		PÕHITEGEVUSE KULUDE EELARVEOSA * Antavad toetused jooksvateks kuludeks (-) * Personalikulud (-) * Majandamiskulud (-) * Muud tegevuskulud (-)
	INVESTEERIMISTEgevuse EELARVEOSA * Põhivara müük (+) * Põhivara soetus (-) * Põhivara soetuseks saadav sihtfinantseerimine (+) * Põhivara soetuseks antav sihtfinantseerimine (-) * Osaluste müük (+) * Osaluste soetus (-) * Muude aktsiate ja osade müük (+)	

	* Muude aktsiate ja osade soetus (-) * Tagasilaekuvad laenud (+) * Antavad laenud (-) * Finantstulud ja -kulud (+/-)
FINANTSEERIMISTEGEVUSE EELARVEOSA	
	* Kohustuste võtmine (+) * Kohustuste tasumine (-)
LIKVIIDSETE VARADE MUUTUSE EELARVEOSA	
	* Likviidsete varade muutus (+/-)

Tabel 1. Eelarvestruktuuri allosad.

1.4. PROGNOOSI EELDUSED

1. Väike-Maarja valla elanike arv püsib ~ **4500** inimese piires, maksumaksjate osakaal järgib Eesti keskmist trendi;
2. SKP nominaalkasv on prognoosisperioodil üle 6% ja reaalkasv üle 3% aastas;
3. Keskmise brutopalga kasv on 3-5 % aastas;
4. Residendist füüsiliste isikute makstud tulumaksust laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele 11,60%;
5. Tööpuudus osakaal püsib stabiilsena;
6. Maamaksumäär ei muudeta 2016 aastal ja suurendatakse 2017 aastal;
7. Uusi täiendavaid kohalikke makse vaadeldaval perioodil ei kehtestata;
8. Haldusterritoriaalset reformi küll toetatakse, kuid eelarvestrateegia prognoosimisel lähtutakse 2015 aastal kehtivast halduskorraldusest;
9. Väike-Maarja vallale laekuvad Euroopa Liidu struktuuritoetused 2016-2019 perioodil saavad olema samal tasemel või suuremad 2007-2013 perioodi mahust;
10. Euroala praegune majanduspoliitiline kurss oluliselt ei muutu.

2. VÄLISKESKKOND

2.1. MAAILMAMAJANDUS

Maailmamajanduse kasv oli 2013. aastal viimase nelja aasta aeglaseim. Järgnevatel aastateks oodatakse kasvu kiirenemist arenenud tööstusriikides ning väiksemas ulatuses ka arenevatel turgudel, mis ühtlasi väljendub ka hoogsamas maailma SKP kasvus. Möödunud aasta teises pooles tuli Euroopa Liidu majandus langusest välja ning 2014. aastaks oodatakse kasvu kiirenemist. Sellele viitavad ka kindlustunde ning majandusaktiivsuse indikaatorid, mis on viimase poole aasta jooksul tõusutrendil olnud.

Euroopa Liidu majandus on viimastel kvartalitel tugevnenud. Kvartal-kvartalisel võrdluses on EL majandus näidanud stabiilset kasvu ning IV kvartalis kiirenes SKP kasv aastases võrdluses 1,1%ni. Viimaste kuude majandusaktiivsuse indikaatorid viitavad kasvu kiirenemisele selle aasta I kvartalis. Eeldustes on arvestatud EL majanduse 1,4% kasvuga 2014. aastal. Eesti peamiste kaubanduspartnerite kaalutud keskmine majandus- kasv hakkas tugevnema möödunud aasta teisel poolel ning 2014. aastal võib oodata kasvu kiirenemist 1,7%ni. Eesti ekspordinõudlus sõltub enim Rootsi, Soome, Venemaa ja teiste Balti riikide arengutest.

Ukraina sündmustel on kindlasti mõju nii Eesti kui Läti, Leedu ja Soome majandustele. Geopoliitilise kriisi edasine areng on praegu siiski seotud väga suure määramatusega ning viimastel kuudel aset leidnud sündmuste võimaliku majandusliku mõju hindamiseks tuleks oodata välispoliitilise olukorra stabiliseerumist. Juhul kui tegemist on pikema ebastabiilse olukorraga, siis võib mõju olla majandusele negatiivne ning peab prognoosima majanduskasvu aeglustumist.

2.2. EESTI MAKROMAJANDUS

Eesti majanduskasv aeglustus 2013. aasta esimeses pooles 1,2%ni ning eelneva kvartaliga võrreldes kahanes SKP3 kaks kvartalit järjest. III kvartalis pöördus majandus kvartali võrdluses taas kasvule, kuid aastakasvu aeglustumine jätkus. Majanduskasvu kahandas IV kvartalis lisaks nõrgale välisnõudlusele ka vähenenud sisetarbimine. Kasvu pidurdas enim kogu aasta jooksul languses olnud veondus ja laondus ning ehitussektor.

Eesti **sisemajanduse koguprodukt** kasvab prognoosi põhistsenaariumi kohaselt 2014. aastal 2,0% ja 2015. aastal 3,5%. Aastaks 2016 on oodata 3,6%st kasvu.

Sisenõudluse komponentide kasvutempod aeglustuvad 2014. aastal mõnevõrra. Eratarbimise kasv püsib siiski kiirena (3,9%) vaatamata palgatulu kasvu aeglustumisele. Tarbimise reaalkasvu toetab üle ootuste aeglustunud tarbijahindade tõus ning järgmisel aastal tulumaksumäära alandamine.

Järgnevatel aastatel hakkab eratarbimise kasv aeglustuma seoses hinnatõusu kiirenemisega ning prognoosiperioodi viimastel aastatel hõivatute arvu oodatava vähenemise tõttu. Sarnaselt eelneva aastaga jääb tagasihoidlikuks investeeringute kasv. Ettevõtete investeeringuid hoiab tagasi madal nõudlus toodangu järele ja valitsussektori osas ELi struktuurivahendite ning CO₂-kvoodimüügituludest finantseeritavate projektide vähenemine. Elanike eluasemeinvesteeringute maht on endiselt väga madal, kuid eelmise aasta teises pooles kiirenenud kasv peaks jätkuma.

2014. aastal võib oodata kaupade ja teenuste **ekspordi** 2,4%st kasvu. Kui eelmistel aastatel on suudetud eksporditurgudel turuosa suurendada, siis sellel aastal jääb ekspordikasv välisnõudluse suurenemisest madalamaks. Selle põhjuseks on praegune välistellimuste vähesus euroalavälistes riikides ning madalseis suure osakaaluga kaupade väljaveos. Väliskeskkond hakkab jõudsamalt taastuma 2015. aastal ning siinsete ettevõtete kasvuvõimalusi hakkab avardama ka Soome majanduse järk-järguline kosumine.

Tarbijahindade (THI) tõus alaneb 2013. aasta 2,8%lt 2014. aastal 1,4%ni ning kiireneb 2015. aastal 2,7%ni. Aasta esimeses pooles jääb inflatsioon madalale tasemele ning sügisel hakkab kiirenema toiduainete kallinemise ning teenuste ja tööstuskaupade hinnamuutust kajastava baasinflatsiooni kiirenemise tõttu. Kui varasematel aastatel on eluaseme-kulutuste tõus olnud peamiseks inflatsiooniteguriks, siis sellel aastal on eluaseme-kulutused väikses languses elektri ning kaugkütte ja gaasi odavnemise tõttu.

Hõive kasvutempo eelmise aasta teises pooles aeglustus ning aastases arvestuses jääb see 2014. ja järgneval aastal tagasihoidlikuks (0,2–0,3%). Vaatamata tööealise elanikkonna agregeeritud vähenemisele (vanusgrupp 15–74 aastat) on nii tööjõus osalemise kui hõivemäär kriisist taastudes kasvanud ning sedakaudu võimaldanud hõivatute arvu lisandumist. Viimase rahvaloenduse tulemustele toetudes on alust arvata, et alates 2016. aastast alates hakkab hõivatute arv siiski kiirenevas tempos vähenema, mis piirab paratamatult ka Eesti majanduskasvu võimalusi. **Töötuse** määr langeb soodsate majandusarengute puhul prognoosiperioodi lõpuks 6% lähedale.

Keskmise palga kasvutempo peaks 2014. aasta jooksul eelneva aastaga võrreldes aeglustuma, kuigi aasta algul võib kiire palgakasv veel püsida. Eelmisel aastal kasvas palgatulu selgelt

kiiremini võrreldes ettevõtete kasumitega, kuid pikemas plaanis peaksid need kasvutempod ühtlustuma.

Eelmisel aastal palgakasvu vedanud veonduse- ja laonduse tegevusala palgakasv peaks pidurduma, kuna samaaegselt kiire palgakasvuga toimus seal käivete ja kasumite langus. Tööjõu süvenev nappus sunnib järgmistel aastatel nõudluse suurenedes ettevõtteid investeerima ning seetõttu võib palgakasv keskpikas perspektiivis siiski kiirenedada. 2014. aastal prognoosime palgakasvuks 6,2% ning edaspidi tempo veidi tõuseb. Reaalpalga kasv jääb 2014. aastal hinnatõusu järsu pidurdumise tõttu eelmise aastaga võrreldavale tasemele (4,8%).

Majandusnäitaja	2001-2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	2016*	2017*	2018*
SKP jooksevhindades (mld eurot)		16,0	17,0	18,4	19,3	20,7	22,1	23,5	24,9
SKP reaalkasv (%)	3,8	7,6	3,2	0,8	2,0	3,5	3,6	3,4	3,3
SKP nominaalkasv (%)	9,3	11,7	6,6	5,9	4,9	6,9	6,8	6,4	6,1
Tarbijahinnaindeks (%)	4,2	5,0	3,9	2,8	1,4	2,7	2,8	2,8	2,8
Tööhõive (tuh inimest)	608,5	609,1	624,4	621,4	622,5	624,5	624,0	622,0	619,0
Tööhõive kasv (%)	0,1	6,7	2,5	1,0	0,2	0,3	-0,1	-0,3	-0,5
Tööpuuduse määr (%)	9,7	12,5	10,2	8,6	7,9	6,9	6,4	6,0	6,0
Keskmine kuupalk (eurot)	588,3	835	884	948	1007	1 071	1 139	1 213	1 293
Palga nominaalkasv (%)	9,9	5,4	5,9	7,8	6,2	6,3	6,4	6,5	6,6
Palga reaalkasv (%)	5,5	0,4	1,7	4,9	4,8	3,5	3,5	3,6	3,7

Tabel 2. Eesti majandusarengu prognoos (allikas: Rahandusministeeriumi 2014. aasta kevadine majandusprognoos, Eesti Statistikaamet).

Riskid:

- Eesti kaubanduspartnerite oodatust nõrgem kasv võib aeglustada kasvu töötlevas tööstuses ja eksportivates teenindusharudes. See mõjutab investeerimisaktiivsust ja töö- hõivet ning suurendab ettevõtjate ja tarbijate ebakindlust, mis võib omakorda pärssida siseturule suunatud tegevusalade kasvu.

- Ootamatud tagasilöögid välisnõudluses võivad mõjuda negatiivselt tööturu arengutele, samuti ei tarvitse palgatõus jätkuda töötajate poolt oodatud kiirusel. Need tegurid võivad vähendada nii ostujõudu kui tarbimisjulgust.
- Peamiste kaubanduspartnerite nõudluse taastumine võib kujuneda oodatust aeglasemaks Ukraina kriisi tõttu.
- Palgakulude suhteliselt kiire kasv võib kaasa tuua eksportivate ettevõtete konkurentsivõime halvenemise välisturgudel.
- Väliskaubandusmahtusid võib oluliselt mõjutada välistellimuste kõikumine suurettevõtetel, kelle toodangul on oluline osa Eesti ekspordis.
- Stagneerunud välisnõudlus ei taastu vastavalt praegustele prognoosidele ning võimalikud ELi kaubandussanktsioonid Venemaa suhtes annavad tagasilöögi kogu Baltikumi ja Soome majandusele.
- Töötuse edasine vähenemine on siiski takistatud töötute kvalifikatsiooni mittevastavuse tõttu tööturu *tegelikele vajadustele*.
- Prognoositust nõrgem väliskeskkond sunnib vähendama töötundide arvu töötaja kohta tööstussektoris, mis piirab keskmise kuupalga kasvu võimalusi.

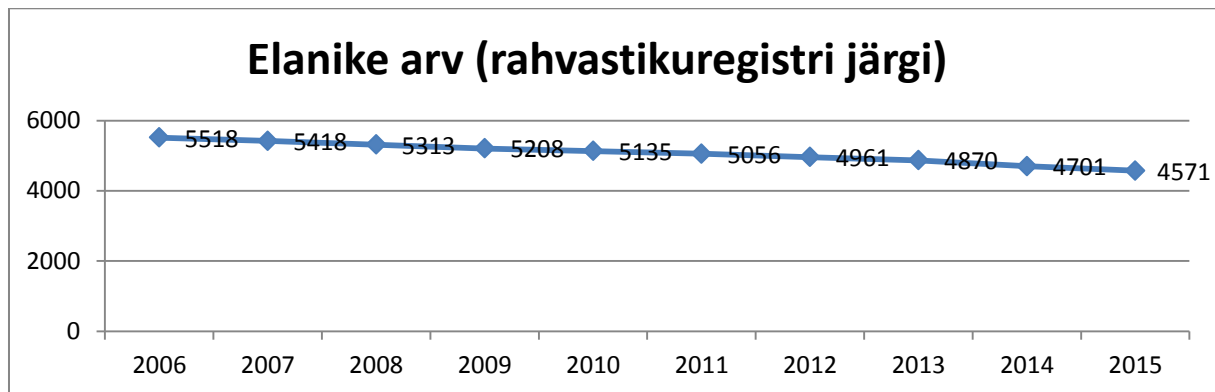
3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIK ARENG

Väike-Maarja vald asub Lääne-Virumaa lõunaosas, moodustades Lääne-Virumaa teiste omavalitsuste Laekvere, Rakke ja Tamsalu vallaga ühtse Pandivere piirkonna.

Vallas on 3 alevikku: Väike-Maarja (1768 elanikku), Simuna (446) ja Kiltsi (219) ning 34 küla.

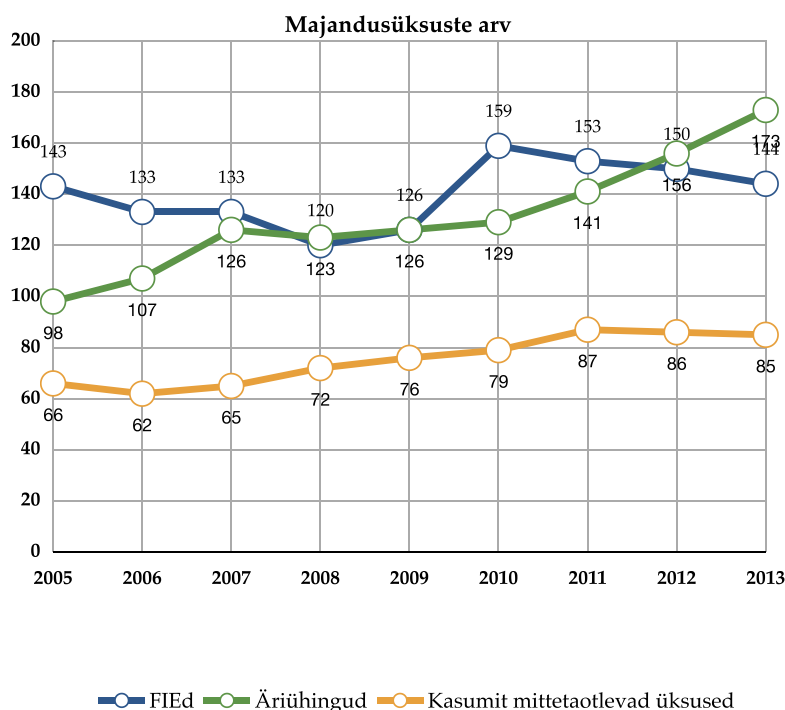
Valla suurus on 457,81 km² (45781 ha), elanike arv seisuga 01.01.2015. a. on 4571 (*Rahvastikuregister*).

Väike-Maarja valla elanike arv on alates 2006. aastast pidevas langustrendis (keskmiselt 100 inimest aastas) ning viimastel aastatel on tegemist nii negatiivse rändesaldo kui ka negatiivse loomuliku iibega.

Joonis 2. Elanike arv (allikas: Rahvastikuregister).

Väike-Maarja vald on suutnud vaatamata demograafilise olukorra halvenemisele säilitada finantsvõimekuse rahuldava taseme ja panustada vallale vajalike investeeringute teostamisse. Hoolimata maapiirkonnale omastest majandusprobleemidest on ettevõtlusaktiivsus vallas püsinud stabiilsena ning mitmekesisena.

Joonis 3. Majandusüksuste arv (allikas: Statistikaamet).

Statistikaameti andmed statistilisse profiili (kõik majanduslikult aktiivsed majandus-üksused) kuuluvate ettevõtete osas näitavad ettevõtete arvu tõusu Väike-Maarja vallas: 2009. a – 328, 2010. a – 367, 2011. a – 381, 2012. a - 392, 2013.a. - 402 ettevõtet.

Piirkonna tähtsamateks majandusharudeks on põllumajanduslik tootmine, kaubandus, teenindus, transport, ehitus, ümbertöötlev- ja puidutööstus. Majanduselu edendamiseks on paikkond avatud väljastpoolt tulevatele investeeringutele.

Väike-Maarja valla elanike tööhõivet iseloomustab seotus Rakvere linnaga ja kohalike suuremate tööandjatega. Vallas registreeritud ettevõtetest on kohalikele elanikele suurim tööandja Baltic Log Cabins OÜ, olulist osa tööhõives omavad ka AS Vireen, OÜ ReinPaul, AS Antaares, Ebavere Graanul OÜ, Ebavere ST OÜ, OÜ SF Pandivere, AS Pandivere Ehitus, OÜ Müüriku Farmer ja OÜ Joosand.

Kuni 2008. aastani valla töötute arv vähenes 75 inimeseni. Seoses majanduskliima halvenemisega Eestis hakkas alates 2008. aasta lõpust töötute arv tõusma. Registreeritud töötuid oli Väike-Maarja vallas aasta keskmisena kõige rohkem 2010. aastal, mil töötuna oli arvele võetud 258 inimest. 2011. aastal vähenes töötute arv 215-le, 2012. aastal 177-le ja 2013. aastal 124 inimesele. Eesti Töötukassa andmetel oli seisuga 30.04.2015 Väike-Maarja vallas registreeritud töötuid 86.

Väike-Maarja valla lähimineviku finantsnäitajate kokkuvõtte tugevuste ja nõrkuste kaupa:

Tugevused

- Mõistlik võlakoormuse tase.
- Omafinantseerimisvõimekuse väärtus on üle 1,0. Vald suudab panustada oma-vahenditest piirkonna arengusse.
- Tulude (sh tulumaksu laekumine) kasv.
- Investeeringute suurenemine, kaasrahastamise leidmise võimekus.
- Mitmekesine ettevõtlus.

Nõrkused

- Elanike arv on vähenenud, mis on pidurdanud valla tulubaasi kasvu ning üldist arengut.
- Maksumaksjate arvu langustrend.
- Sõltuvus riigi eelarvest.
- Piirkonna keskmine brutopalk jääb riigi keskmisele alla.

Käesolevas strateegias on põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude prognoosimisel lähtutud Rahandusministeeriumi, Eesti Panga ja teiste majandust analüüsivate institutsioonide poolt kavandatud majandusliku arengu näitajatest ja prognoosidest ning valla eelarve eelnevate aastate dünaamikast.

Prognoosimisprotsess koosnes neljast etapist:

- põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimine,
- investeerimistegevuse prognoosimine,
- laenu võtmise vajaduse ja võimaluste väljaselgitamine ning kalkuleerimine,
- likviidsete varade muutuse leidmine ja valla netovõlakkoormuse arvutamine.

4. PÕHITEGEVUSE EELARVE

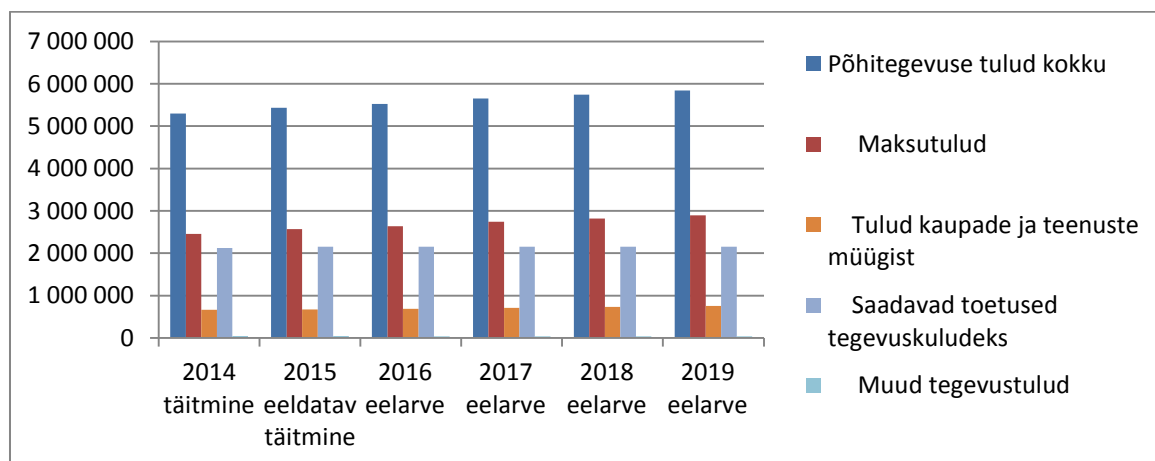
Põhitegevuse eelarve koosneb põhitegevuse tuludest ja põhitegevuse kuludest. Siia ei kuulu investeerimis- ega finantseerimistegevus, mis mõlemad asuvad eraldi eelarve-osades.

4.1. PÕHITEGEVUSE TULUD

KOFSi järgi jagunevad tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Põhitegevuse tulude alla kuuluvad kõik maksutulud, kõik tulud kaupade ja teenuste müügist, sihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks, mittesihtotstarbelised toetused ja muud tegevustulud.

Põhitegevuse tulude kasv on prognoositud tarbijahinnaindeksi (THI) alusel (v.a üksikisiku tulumaks). Enamus kasvust tuleneb füüsilise isiku tulumaksu laekumise suurenemisest.

Põhitegevuse tulud 2014-2019

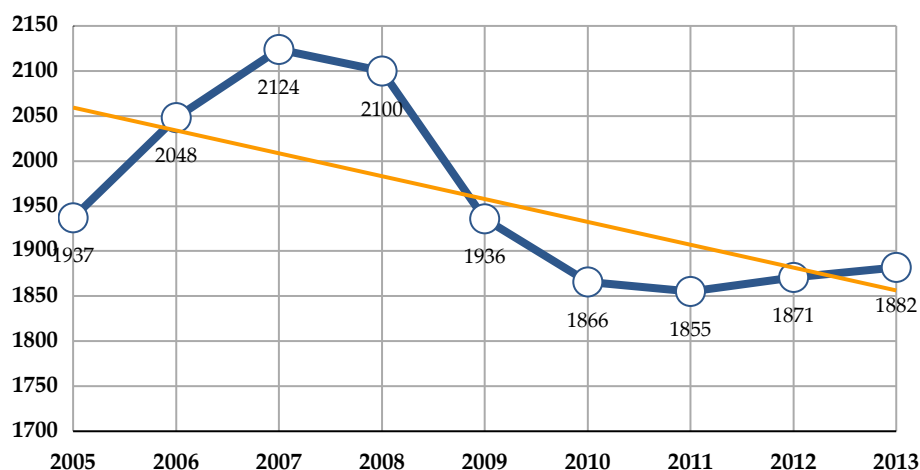

Joonis 5. Põhitegevuse tulud 2014-2019.

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik on füüsilise isiku tulumaks (FIT). Enim mõjutavad tulumaksu laekumist maksumaksjate arv ja keskmine palk ning ka riigipoolsed tulumaksu jaotusmetoodika muutused.

Lisaks eelnevale on FIT laekumise planeerimisel aluseks eelnevate aastate FIT laekumine, prognoositav stabiilne elanike ja maksumaksjate arv Väike-Maarja vallas.

Aasta keskmine maksumaksjate arv 2005 – 2013

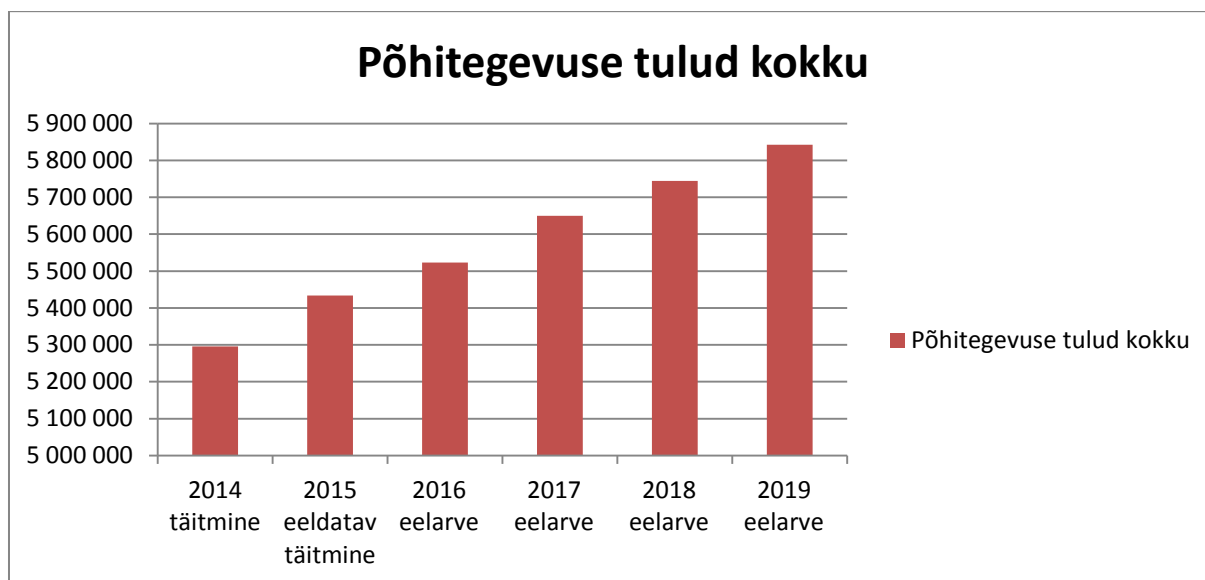

Joonis 6. Aasta keskmine maksumaksjate arv 2005-2013.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses KOV-te eelarvesse. Käesoleval aastal on üldine maamaksu määr vallas 2,3% ja põllumajandussaaduste tootmiseks kasutusel oleva haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määr 1,6%.

Kaupade ja teenuste müügist laekuvad tulud kasvavad üldise kaupade ja teenuste hindade kallinemise tasemel. Põhiosa tuludest laekuvad Väike-Maarja Hooldekodu, Õppekeskuse tegevusest, teiste haridusasutuste tegevusest (kohatasud, toiduraha jmt), elamu- ja kommunaalmajandusest ning soojamajandusest.

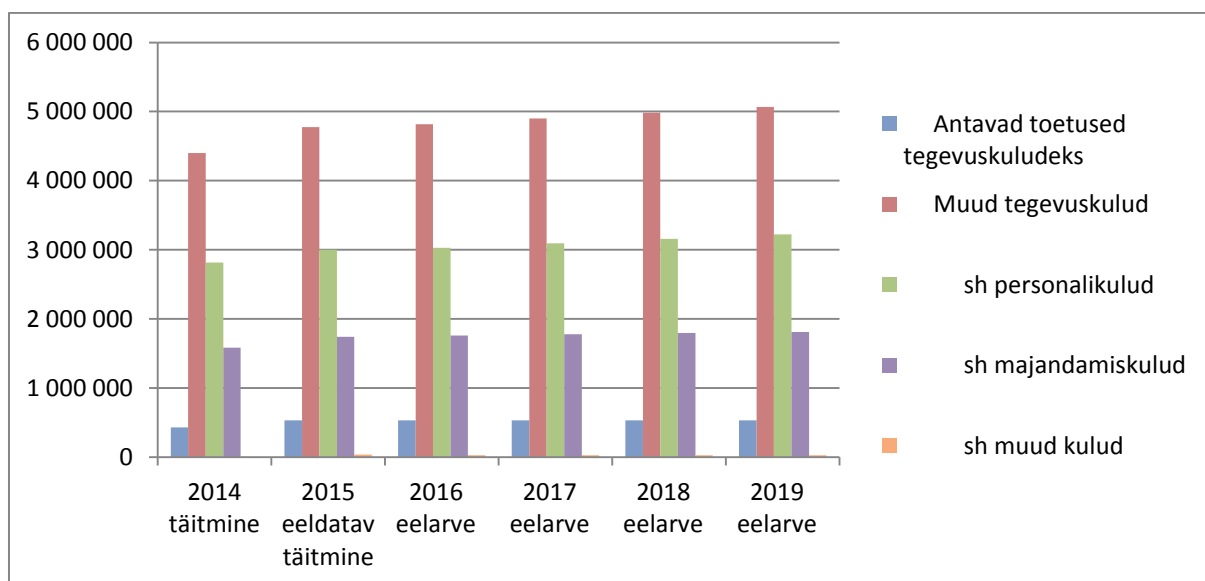
Toetuste kavandamisel on arvestatud, et need kasvavad üldise majanduskasvu tasemel. Tasandusfondist laekuvad summad on planeeritud konstantselt 2015. aasta tasemel. Toetused laekuvad suures ulatuses riigieelarvest.

Joonis 7. Põhitegevuse tulud kokku (eur).

4.2. PÕHITEGEVUSE KULUD

Põhitegevuse kulude eelarveosas on kulud jaotatud järgmiselt:

Joonis 8. Põhitegevuse kulud 2014-2019 (eur)

Valdkondade lõikes on valla arengukavas püstitatud ülesannetest lähtuvalt aastateks 2016-2019 kavandatud järgmised prioriteetsed tegevused.

Üldvalitsemise valdkonnas on suund efektiivsuse ja kvaliteedi suurendamisele, kavas on teenistujatele erialase hariduse ja koolituse võimaldamine, vallavara parem kasutus, muudatused finantsplaneerimise korraldamises, koostöö parandamises.

Hariduse valdkonna põhirõhk on suunatud seadusega omavalitsusüksusele pandud ülesannete täitmisele. Prioriteetideks on turvalise õppe- ja töökeskkonna loomine, õppekorralduse ja kasvatuses täiustamine, gümnaasiumi ja õppekeskuse toimimine piirkondliku hariduskeskusena, noortele ajakohaste ja mitmekülgsed ajaveetmis-võimaluste loomine.

Oluliseks peetakse haridustöötajate pädevuse ja motiveerituse tõstmist ning kogukonnas olevate võimaluste kaasamist õppekavadesse.

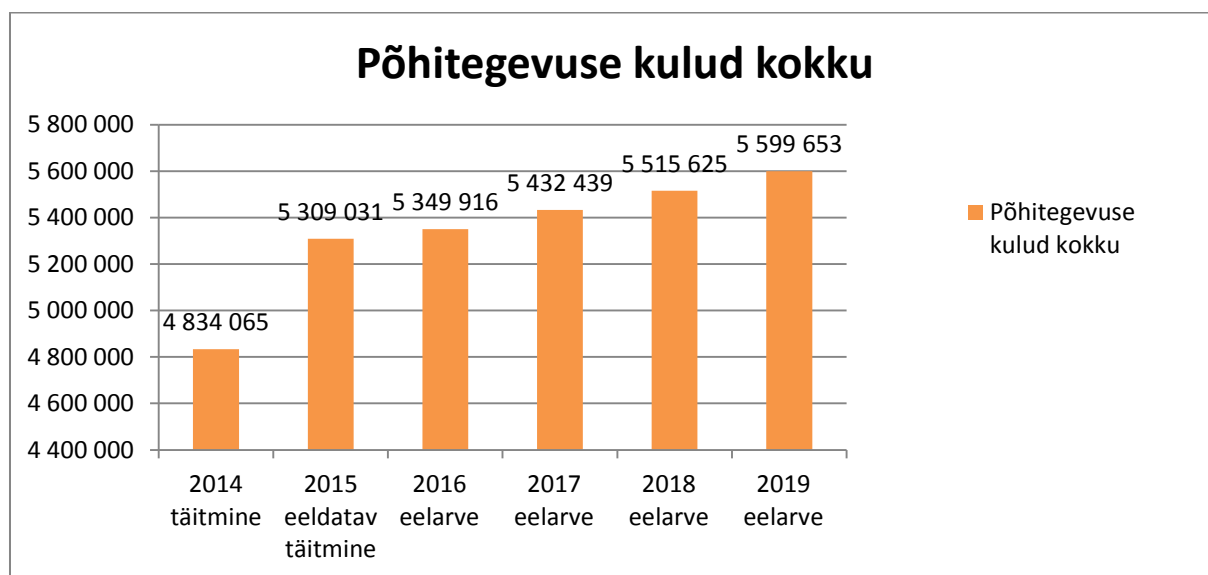
Kultuuri valdkonnas on eesmärgiks kultuuri- ja spordirajatiste kaasajale vastav sisustamine, toimiv mitmekesine tegevus, kultuuripärandi säilimine ja eksponeerimine, "Pandivere Paeriik Allikate Allikal" valla mainet ja atraktiivsust suurendavate kultuuri-sportisündmuste korraldamine ja korraldamise toetamine, koostöövõrgustike (sh turism) loomine.

Sotsiaalse heaolu valdkonnas laste arenguks soodsa keskkonna loomine, hoolekande-teenuste mitmekesistamine ja kvaliteedi tõstmine, Väike-Maarja Hooldekodu kohaldamine eakate ja puudega inimeste päevakoduks, terviseedenduse projektide elluviimine. Olulise sotsiaalse heaolu parendamiseks on vajalik esmatasandi tervisekeskuse rajamine.

Majanduse valdkonna prioriteedid on elu- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine. Tihendatakse koostööd riiklike, Lääne-Viru maakonna ja PAIK piirkonna ettevõtluse arendamise tugistruktuuridega. Tähelepanu all on munitsipaal-hoonete renoveerimine, teede korrastamine, kergteede võrgustiku laiendamine, välisvalgustuse rekonstrueerimine, ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendus, parkide, haljasalade olukorra parandamine. Prioriteetideks on ettevõtlusaktiivsuse tõstmine, töökohtade loomine, ettevõtjate koostöö, turismi taristu arendamine.

Kõiki ülalnimetatud valdkondi läbivaks prioriteediks aastatel 2016-2019 on kodanikeühenduste ja külakogukondade potentsiaali edasine kasutamine arendustegevuses ja kogukonna probleemide ennetamisel ja lahendamisel.

Põhitegevuse kulud kokku

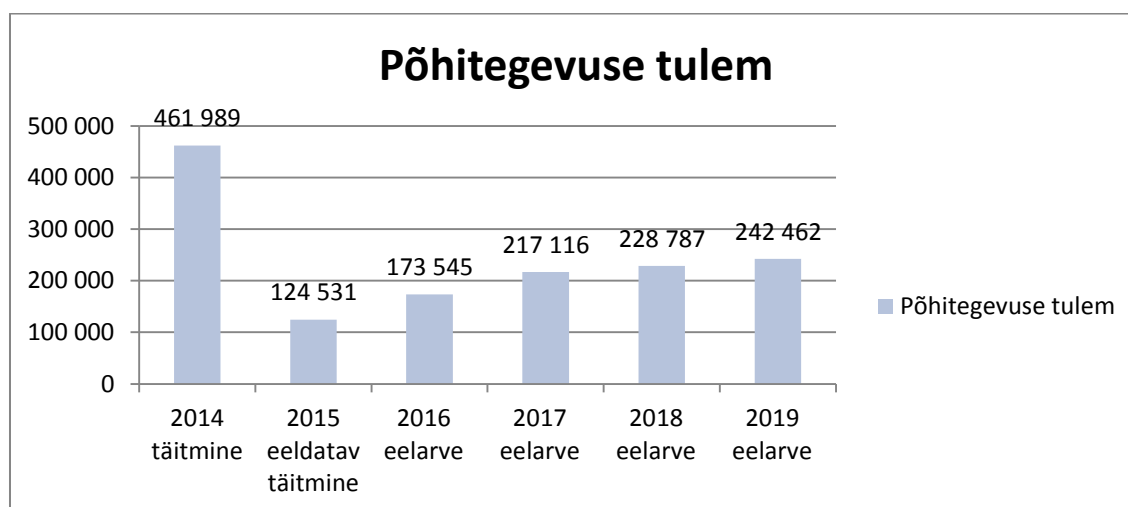

Joonis 9. Põhitegevuse kulud kokku (eur).

4.3. PÕHITEGEVUSE TULEM

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. KOFSi järgi on põhitegevuse tulemi väärtuseks lubatud ainult null või positiivne summa, negatiivne väärtus ei ole üldjuhul lubatud. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reserve arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse.

Väike-Maarja valla põhitegevustulemi väärtused prognoosiperioodi jooksul on esitatud alljärgneval joonisel.

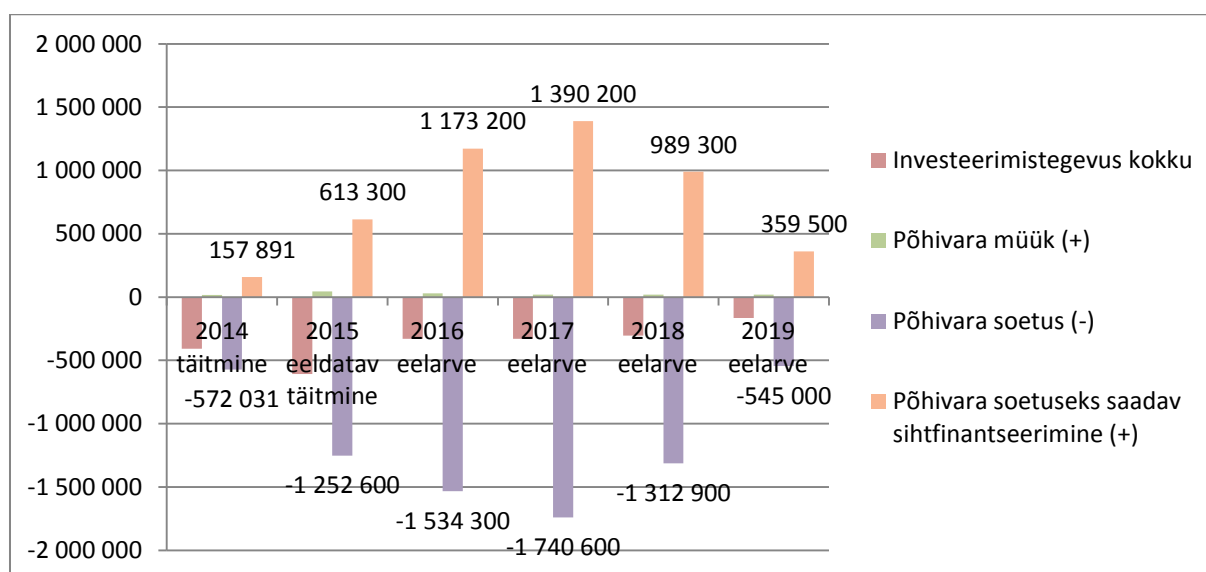

Joonis 10. Põhitegevuse tulem (eur).

On näha, et põhitegevustulem on igal aastal kindlalt positiivne ning kasvab alates 2014. aastast. Alljärgnevatest peatükkidest selgub, et järgnevatel aastatel ei suuda põhitegevuse tulemi positiivne väärtus katta ära investeerimistegevuse negatiivset väärtust, mistõttu tuleb nende vahe finantseerida laenudega.

5. INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeerimistegevuse eelarveosa koosneb investeerimiseks saadavatest tuludest ning investeerimistegevuse kuludest. Investeerimistegevuse tulud ja kulud on esitatud alljärgneval graafikul. Tulud on joonisel toodud positiivsete ja kulud negatiivsete väärtustena.

Joonis 11. Investeerimistegevus (eur).

Graafikult on näha, et investeerimistegevuse eelarve on kogu strateegia perioodi (2016-2019) jooksul negatiivne ehk investeerimistegevuse kulud ületavad investeerimiseks saadavaid tulusid. Negatiivset investeerimistegevuse tulemit võimaldab positiivne põhitegevuse tulem. Kuna põhitegevustulem on positiivne ja kasvutrendiga, on vallal võimalus panustada investeerimistegevusse ehk teisisõnu: investeeringute tegemise võimekus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest. Investeerimistegevuse negatiivne väärtus ei ole iseenesest halb, vaid oluline on põhitegevustulemi ja investeerimistegevuse tulemi vahetõrge ning investeeringute sotsiaalmajanduslikud mõjud.

Strateegias on arvestatud kõigi valla arengukavas planeeritud projektide elluviimisega:

Investeeringuprojektid	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
1. Esmatasandi tervisekeskuse rajamine (10)	416 000	346 000	0	0
sh toetuse arvelt	291 500	291 500		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	124 500	54 500		
2. Hooldekodu I korruse rekonstr., puhkeala ja lifti rajamine (10)	0	0	80 000	0
sh toetuse arvelt			42 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			38 000	
3. Valla teede ja tänavate rekonstrueerimine (sh. kergliiklusteed) (04)	235 000	250 000	260 000	260 000
sh toetuse arvelt	160 000	170 000	170 000	170 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	75 000	80 000	90 000	90 000
4. Kilti kaardilossi ekspositsiooni koostamine (09)	0	0	0	0
sh toetuse arvelt				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				
5. VM õppekeskuse rekonstrueerimine (09)	0	63 000	200 000	120 000
sh toetuse arvelt		47 250	150 000	90 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		15 750	50 000	30 000
5. VM seltsimaja akende vahetus (2015), I korrus (2017-2018), fassaad (2017) (08)	20 000	75 000	30 000	0
sh toetuse arvelt		48 250	27 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	20 000	26 750	3 000	
6. Väike-Maarja avaliku ruumi väljaarendamine (08)	625 000	625 000	0	0
sh toetuse arvelt	525 000	525 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	100 000	100 000		
7. Simuna kooli rekonstrueerimine (vent., sokkel, kombiahi) (09)	0	0	0	0
sh toetuse arvelt				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				
8. Triigi spordihoone põranda remont (08)	0	0	0	0
sh toetuse arvelt				
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				
9. Väike-Maarja muuseumi renoveerimine (08)	23 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	20 700			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	2 300			
10. Väike-Maarja lasteaia renoveerimine: fassaad, ruumid (2016), õueala (2017, 2019) (09)	45 000	10 000	0	10 000
sh toetuse arvelt	38 400			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	6 600	10 000		10 000
11. Simuna rahvamaja renoveerimine sisustamine (08)	0	12 000	77 000	0
sh toetuse arvelt		10 200	61 600	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		1 800	15 400	

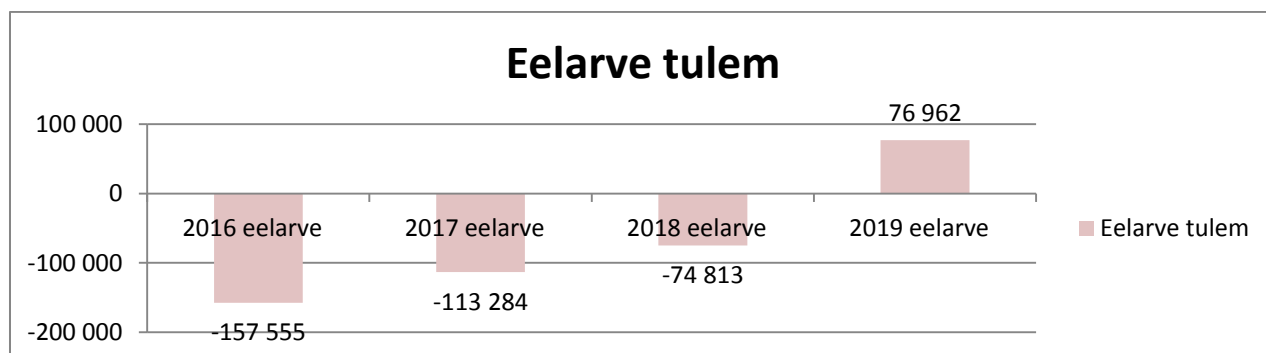
12. Toetatud elamiseks sotsiaalkorterite renoveerimine (10)	21 500	0	49 000	0
sh toetuse arvelt	18 000		42 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	3 500		7 000	
13. Noortekeskuse ruumide remont (08)	16 000	0	0	0
sh toetuse arvelt	14 400			
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	1 600			
14. Kiltsi mõisapargi haljastusprojekt (05)	30 000	30 000	30 000	0
sh toetuse arvelt	27 000	27 000	27 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	3 000	3 000	3 000	
15. Simuna kooli haljastusprojekt (05)	30 000	35 000	35 000	0
sh toetuse arvelt	27 000	31 500	31 500	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	3 000	3 500	3 500	
16. Vao küla katlamaja (04)	0	90 000	0	0
sh toetuse arvelt		67 500		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		22 500		
17. Triigi küla kaugküttetrasside rekonstrueerimine (04)	0	0	40 000	0
sh toetuse arvelt			34 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			6 000	
18. Kergliiklustee projekteerimine ja väljaehitamine Simuna alevikust Laialt tn kalmistuni Võivere külas (04)	0	0	240 000	0
sh toetuse arvelt			188 500	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)			51 500	
18. Tänavavalgustuse rekonstrueerimine alevikes ja suuremates külates (04)	0	150 000	250 000	0
sh toetuse arvelt		127 500	197 000	
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)		22 500	53 000	
19. Kergliiklustee projekteerimine Mürrikult Triigini (04)	0	0	0	20 000
sh toetuse arvelt				17 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				3 000
20. Ebavere Tervisespordikeskuse kompleksi arendamine (08)	0	0	0	130 000
sh toetuse arvelt				78 000
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)				52 000
21. Valla lastemänguväljakute parendamine (05)	20 000	20 000	0	0
sh toetuse arvelt	18 000	18 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	2 000	2 000		
22. Sise-skatepargi ehitamine Väike-Maarja poolelioleva ujula hoonesse (08)	10 600	10 600	0	0
sh toetuse arvelt	9 000	9 000		
sh muude vahendite arvelt (omaosalus)	1 600	1 600		

23. IT vahendite soetamine (08-24700; 01-3000; 08 -800 eur; 2016-01 ja 2017-01)	5 000	5 000	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	5 000	5 000		
24. Eelpool nimetamata muud projektid kokku (2015 10- 6000; 04-3500; 06-9000; 09-32 800 eur); 2016 (04); 2017 (05); 2018 (04-12000ja 05-10000); 2019 (05)	37 200	19 000	21 900	5 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	24 200	17 500	18 700	4 500
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	13 000	1 500	3 200	500
KÕIK KOKKU	1 534 300	1 740 600	1 312 900	545 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	1 173 200	1 390 200	989 300	359 500
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	361 100	350 400	323 600	185 500

Tabel 3. Investeeringuprojektid.

6. EELARVE TULEM

Eelarve tulem võrdub põhitegevuse eelarveosa ja investeerimistegevuse eelarveosa summaga ja on esitatud alljärgneval joonisel.

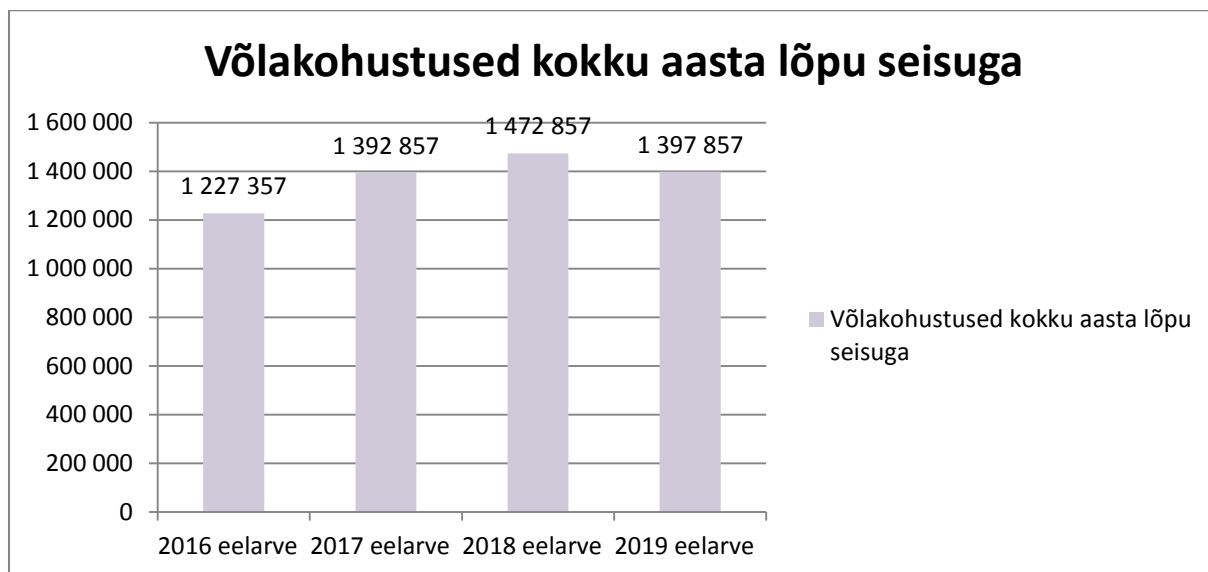
Joonis 12. Eelarve tulem.

Prognoosi aastatel on eelarve tulem negatiivne, kuna investeerimistegevuse negatiivne väärtus ületab põhitegevustulemi positiivset väärtust.

Negatiivne eelarve tulem tuleb katta kas täiendava laenuga või likviidsete varade arvelt. Kuigi tehtavad investeerimiskulutused mõjutavad negatiivselt valla finantspositsiooni suurendades võlakooormust, tuleb sellele vastukaaluks arvestada investeeringute sotsiaalmajanduslikku kasutegurit. Strateegia perioodi viimastel aastatel kasvavad tulud ja paraneb põhitegevustulemi väärtus, mis võimaldab liikuda tasakaalus või ülejäägiga eelarve poole.

7. LAENUD

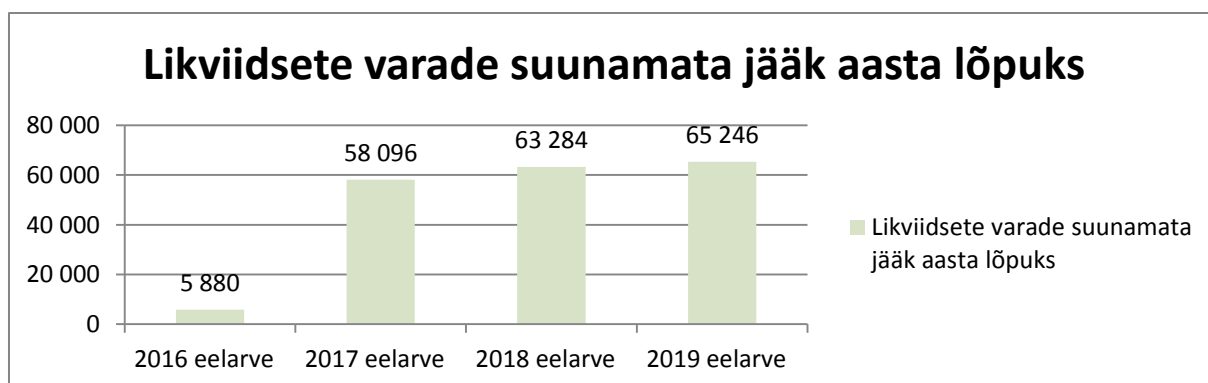
Väike-Maarja valla olemasolevad ja planeeritavad laenukohustused aasta lõpu seisuga on esitatud alljärgnevas graafikus.

Joonis 13. Võlakohustused aasta lõpu seisuga (eur).

8. LIKVIIDSETE VARADE MUUTUS

Likviidsete vahendite olemasolu kergendab valla rahavoogude planeerimist ning uute laenukohustuste võtmist kuna vähendab netovõlakoormust.

Joonis 14. Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks (eur).

9. NETOVÕLAKOORMUS

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine KOVi põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast. Põhitegevuse tulemist on antud juba ülevaade punktis „Põhitegevuse tulem“. Netovõlakoormus on võlakohustuste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. KOFS sätestab, et netovõlakoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat, ning kui nimetatud kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60%

vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. Seega võib esitada lubatud netovõlakoormuse ülemmäära järgmiselt.

Netovõlakoormuse ülemmäär võrdub:

- a) T^p , kui $6*(T^p - K^p) > T^p$ ehk kui $T^p/K^p < 5/6$ ehk kui omafinantseerimisvõimekus on „hea“, siis võib netovõlakoormus ulatuda põhitegevuse tuludeni;
- b) $0,6*T^p$, kui $6*(T^p - K^p) < 0,6*T^p$ ehk kui $K^p/T^p > 9/10$ ehk kui omafinantseerimisvõimekus on „halb“, siis võib netovõlakoormus ulatuda 60%ni põhitegevuse tuludest;
- c) $6*(T^p - K^p)$, kui $T^p > 6*(T^p - K^p) > 0,6*T^p$ ehk kui $9/10 > K^p/T^p > 5/6$ ehk kui omafinantseerimisvõimekus on „keskmine“, siis jääb netovõlakoormuse ülemmäär kusagile 60% ja 100% (% põhitegevuse tuludest) vahele ja täpne % sõltub konkreetsest omafinantseerimisvõimekusest ehk põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude suhtest.

$*T^p$ = põhitegevuse tulud, K^p = põhitegevuse kulud

Antud säte kehtestab netovõlakoormuse ülemmäära, mis sõltub omafinantseerimise võimekusest. Kui põhitegevuse tulem moodustab põhitegevuse tuludest vähemalt 16,6% (100/6), võib kohustusi võtta kuni põhitegevuse tulude mahuni.

Netovõlakoormuse summalised näitajad on toodud alljärgnevas tabelis:

Väike-Maarja vald	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	1 227 357	1 392 857	1 472 857	1 397 857
Netovõlakoormus (eurodes)	1 221 477	1 334 761	1 409 573	1 332 611
Netovõlakoormus (%)	22,1%	23,6%	24,5%	22,8%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	3 314 077	3 389 733	3 446 648	3 505 269
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)		60,0%	60,0%	60,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)		2 054 973	2 037 074	2 172 658

Tabel 5. Väike-Maarja valla võlakoormus (eur).

KOFS näeb ette finantsdistiipliini tagamise meetmed ka kogu kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused. Sõltuv üksus on defineeritud kui raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja

nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Väike-Maarja valla arvestusüksusesse kuulub OÜ Pandivere Vesi.

Väike-Maarja valla arvestusüksuse finantsdistsipliini näitajad

Väike-Maarja valla kogu arvestusüksuse võlakohustused strateegia perioodi jooksul kasvavad, netovõlakoormus suureneb ning moodustab prognoosiperioodi kahel viimasel aastal vastavalt 31,1% ja 28,1% põhitegevuse tuludest. Maksimaalsele netovõlakoormusele (60%) jääb see oluliselt alla. Perioodi lõpuks on planeeritud kogu netovõlakoormuseks (Väike-Maarja vald+ Pandivere Vesi OÜ) 1 718 364 eurot. Samas keskvalitsuse poolt kehtestatud kogu netovõlakoormuse maksimumiks on 3 670 233 eurot.

Väike-Maarja vald	2016 eelarve	2017 eelarve	2018 eelarve	2019 eelarve
Põhitegevuse tulud kokku	5 761 211	5 899 110	6 006 355	6 117 055
Põhitegevuse kulud kokku	5 519 416	5 610 332	5 702 322	5 795 584
<i>sh alates 2012 sõlmitud katkestamatud kasutusrendimaksud</i>	0	0	0	0
Põhitegevustulem	241 795	288 779	304 033	321 470
Investeeringustegevus kokku	-360 100	-378 650	-325 974	-170 980
Eelarve tulem	-118 305	-89 871	-21 941	150 490
Finantseerimistegevus	112 850	145 500	30 350	-145 000
Likviidsete varade muutus (+ suurenemine, - vähenemine)	-5 455	55 629	8 409	5 490
Likviidsete varade suunamata jääk aasta lõpuks	66 139	121 768	130 177	135 667
Võlakohustused kokku aasta lõpu seisuga	1 823 181	1 968 681	1 999 031	1 854 031
Netovõlakoormus (eurodes)	1 757 042	1 846 913	1 868 854	1 718 364
Netovõlakoormus (%)	30,5%	31,3%	31,1%	28,1%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	3 456 727	3 539 466	3 603 813	3 670 233
Netovõlakoormuse ülemmäär (%)	60,0%	60,0%	60,0%	60,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	1 699 685	1 692 553	1 734 959	1 951 869

Tabel 6. Väike-Maarja valla arvestusüksuse võlakoormus.

10. KOKKUVÕTE

Eelarve strateegia perioodil 2016-2019 on Väike-Maarja valla eelarve tulem negatiivne aastatel 2016-2018. Vajalikud investeeringis-kohustused ületavad investeeringiseks jäävaid allikaid. Kohustusi saab finantseerida täiendava laenurahaga, kuna laenukoormuse suhteliselt madal tase annab võimalusel vajadusel täiendavaid finantsvahendeid kaasata.

Lähituleviku majandusarengu täpne prognoosimine on keeruline, kuna maailmamajanduses ja Eesti lähipiirkonnas valitseb ebamäärasus.

Eelarvestrateegia perioodi jooksul püsib valla põhitegevuse tulem kasvavalt positiivne ning vald saab panustada investeerimistegevusse.

VÄIKE-MAARJA VALLA EELARVESTRAATEEGIA ARVESTUSTABEL

Eelarvestrateegi lisaks on arvestustabel, mis on esitatud tabelitena vastavalt Rahandusministeeriumi vormil Lisa 1.